

Södra Trutklippanin historiallisten kalliokaiverrusten inventointi

Sofie Berg

17.7.2026

K.H.Renlundin museo

Sisällysluettelo

1. Johdanto	
1.1. Inventoinnin tavoite ja kohde.....	3
1.2. Kohteen sijainti ja alueen rajausta.....	3
1.3. Inventoinnin menetelmät.....	6
2. Södra Trutklippan historiaa	7
3. Kohdekuvaukset.....	15
3.1. Alue 1.....	16
3.2. Alue 2.....	17
3.3. Alue 3.....	19
3.4. Alue 4.....	22
3.5. Alue 5.....	31
3.6. Alue 6.....	43
3.7. Alue 7.....	44
3.8. Alue 8.....	49
3.9. Alue 9.....	53
3.10. Alue 10.....	57
3.11. Alue 11.....	60
3.12. Alue 12.....	61
3.13. Alue 13.....	62
4. Yhteenveto.....	63
Lähteet.....	65

1. Johdanto

1.1. Inventoinnin tavoite ja kohde

Tämän inventoinnin tavoite on kartoittaa ja dokumentoida Kokkolan Södra Trutklippan saaren historiallisia kalliokaiverruksia. Kalliokaiverruksia on K.H.Renlundin museo yhdessä Villa Elban kansainvälisten nuorten kanssa selvitetty vuonna 2012 järjestetyn kenttäpäivän aikana. Monista, mutta ei kaikista, kaiverruksista tehtiin tuolloin jäljennöspiiirroksia, joissa näkee piirroksen 1:1 koon sekä sisällön.¹ Muutoin kaiverruksia ei tiettävästi ole tutkittu tai systemaattisesti inventoitu aikaisemmin. Tämä inventointi on toteutettu vuoden 2026 touko-, kesä- ja heinäkuun aikana. Inventoinnin on tehnyt Sofie Berg, joka toimi harjoittelijana K.H.Renlundin museossa.

Inventointiraportissa esitellään ensin tutkimusalueen sijaintia, kohteen rajausta ja inventoinnin metodeja. Toisessa luvussa luodaan katsaus Södra Trutklippanin saaren eri historian vaiheisiin, luoden kontekstia paikkaan sekä siellä eri aikoina mahdollisesti käyneisiin ihmisiin. Kolmannessa luvussa dokumentoidut kohteet esitellään tämän inventointiprosessin aikana niille osoitettujen alueiden mukaisesti joko yksitellen tai ryppäissä. Neljännessä luvussa vedetään yhteen raportin keskeinen sisältö ja esitellään mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

Käytän tässä raportissa tutkimistani kohteista kalliokaiverrus nimitystä. Museoviraston kulttuuriperinnön palveluikkuna Kypissä ovat kallioon jätetyt merkinnät kategorisoitu ”Taide, muistomerkit” -kategorian alle, jossa käytetään näille merkinnöille useita eri nimityksiä mm. kaiverrus, hakkaus, kalliopiiirros, kalliomaalaus, kompassiruusut ja muistomerkit. Nimitykset viittaavat kohteen tarkoitukseen tai tekotapaan. Varsinkin kaiverrus ja hakkaus -nimityksien alla olevat kohteet voivat muistuttaa toisiaan hyvin paljon ja usein niitä käytetäänkin rinnakkain.

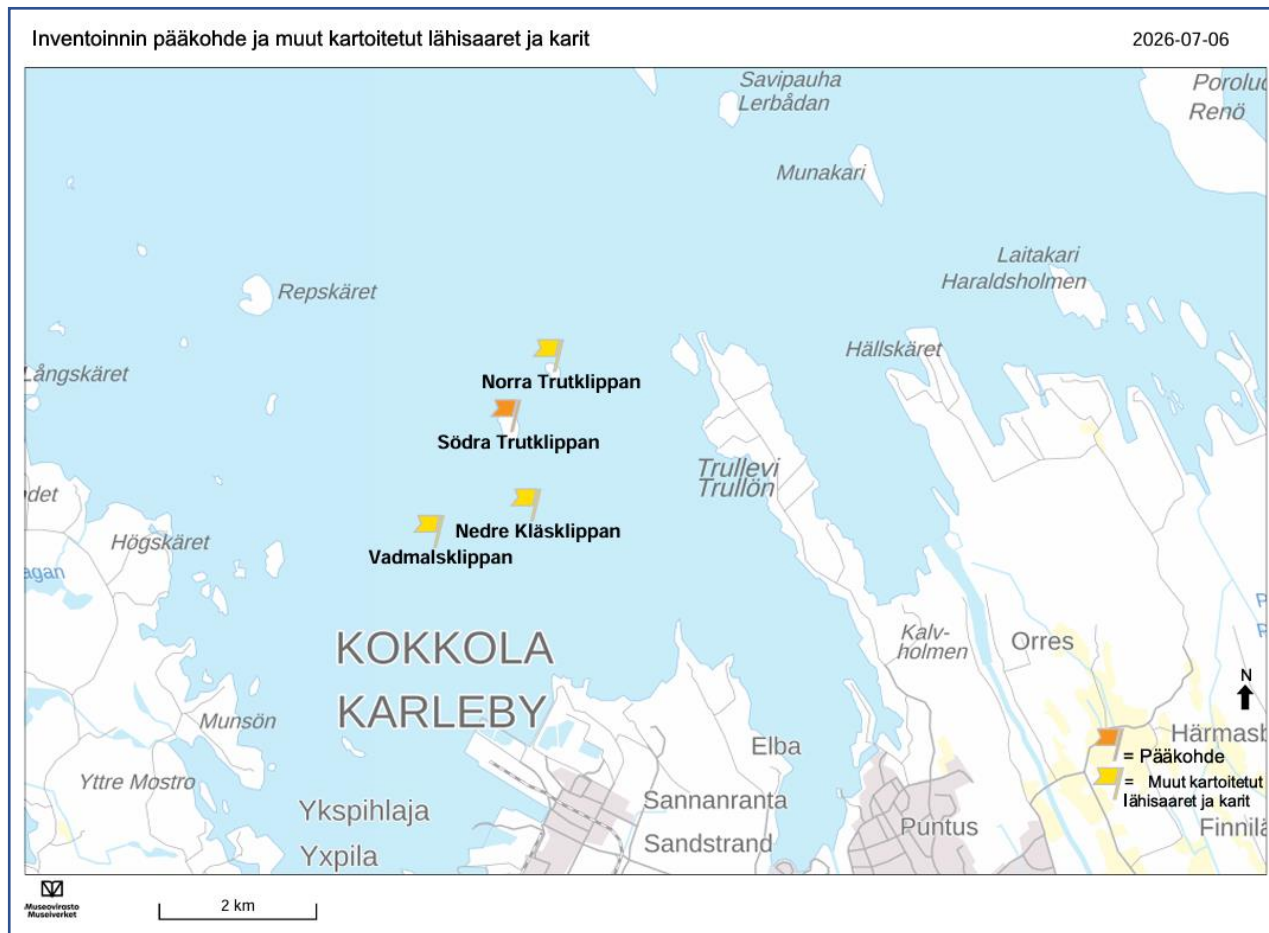
1.2. Kohteen sijainti ja alueen raja

Inventoitavat kalliokaiverrukset sijaitsevat Södra Trutklippan nimisellä saarella, joka sijaitsee n. 10 km etäisyydellä Kokkolasta Kaustarinlahden suulla. Södra Trutklippanin vieressä oleva pieni saari yhdistetään yleensä osaksi Södra Trutklippania mutta kulkee myös nimellä Lilla Trutklippan². Södra Trutklippan on noin 520 metriä pitkä ja 260 metriä leveä saari. Saaren rannat ovat sen itä- ja eteläpuolelta kivikkoista irtolohkareita ja kivisiä rantoja, jota reunustaa rantalepikko. Saaren keskellä maa on soista ja kivikkoista, ja siellä kasvaa lähinnä koivu ja mäntymetsää. Länsi- ja

¹ Kokkola Trutklippan kalliokaiverrusten jäljennöksiä, 2012.

² Kokkolan kupunginkartta. Kokkolan karttapalvelu.

pohjoispuolella korkeat silokalliot vievät suoraan mereen, ja kasvusto sen päällä koostuu erilaisista rantaheinistä, villistä ruohosipulista ja pienistä koivuista ja pihlajista. Näillä kyseisillä silokallioilla kaiverukset sijaitsevat.

Kartta 1: Inventoinnin pääkohde ja muut kartoitetut lähisaaret ja karit. SB.

Inventoinnin taustatyövaiheen aikana keräsin tietoa Kokkolan rannikon muista kaiverruspaikoista Museoviraston Kyppi.fi palvelusta sekä K.H.Renlundin museon tiedoista. Kyppi-palveluun kirjattujen tietojen mukaan (kts. Kartta 2.) ulkosaariston kalastuskareissa Poroluodonkrunnissa ja Käräjäludolla sekä enemmän sisäsaariston kallioilla kuten Morsiussaarella ja Korsörenissä löytyy yksittäisiä kaiverruksia.³ Morsiussaaren kaiverruksista ja niihin liittyvistä tarinoista on Walter Wiklund kirjoittanut Österbottningen- sanomalehdessä vuonna 1959.⁴ K.H.Renlundin museon historiallisessa asiakirjakokoelmasta löytyy kuvia Trullögrundetin kaiverruksista, joiden perusteella siellä on paikannettu seitsemän kaiverrusta⁵. Lisäksi Tankarin ranta-asemakaavan käynnistymisen

³ Taide ja muistomerkit, Kulttuuriympäristön palveluikkuna Kyppi.fi.

⁴ Wiklund. *Gamla hamnen - minnenas hemvist*. Österbottningen, 18.07.1959, nro 161, s. 3.

⁵ Kuvia Trullögrundetin kalliokaiverruksista.

yhteydessä, vuonna 2020 K.H.Renlundin museon tekemän maastokatselmuksen aikana, saaren keskiosassa havaittiin kalliokaiverruksia. Ranta-asemakaavan arkeologiseen inventointiin kyseiset kalliokaiverrukset eivät tulleet mukaan.⁶

Södra Trutklippanin lähiympäristön muihin luotoihin ja saarin tehtiin yhdessä K.H.Renlundin museon arkeologi Lauri Skantsin ja kulttuuriympäristöamanuenssi Jouni Mustosen kanssa kartoituskäynnit 9.6.2026 (kts kartta 1). Kenttäpäivän aikana käytiin Nedre Kläsklippanilla, Vadmalssklippanilla, sekä Norra Trutklippanilla. Vadmalssklippanilla oli näkyvissä yksittäisiä kallioon porattuja/hakattuja rautatappeja, joiden tyvessä oli kallion tehty kaiverrus. Näitä kaiverruksia paikannettiin kaksi kappaletta. Kläsklippanilla havaitsimme yhteensä kolme kaiverrusta, joista yksi esitti laivaa ja loput olivat nimikirjaimia. Norra Trutklippanilla paikansimme saaren läntisestä rantakalliosta verrattain ison alueen, josta löytyy n. 50 erilaista kalliokaiverrusta. Vuosilukumerkintöjen perusteella nuorin kaiverrus on 1920-luvulta. Kaiverrukset olivat pääsääntöisesti nimikirjaimia, sukunimiä ja etunimiä sekä vuosilukuja. Kallioon oli kaiverrettu myös erilaisia kuvia ja symboleita, ankkureita, laivoja sekä ihminen merimiesasussa.

Kallioon tehtyjä kaiverruksia tai erilaisia merkintöjä voi Kokkolan rannikolta löytyä myös muilta tässä mainitsematta jääneiltä saarilta erityisesti sellaisilta, joissa on eriaikoina ollut jonkinlaista toimintaa niin satamaan, kalastukseen kuin vapaa-ajanviettoon liittyen. Ihmisen tarve ja halu jättää omasta käynnistään tai oleilustaan jälki kallioon on yleinen tapa. Myrskyt, haaksirikot tai muut merionnettomuudet voivat olla syinä kaiverrusten tekoon⁷. Meren äärellä tai lähetyvillä oleviin kallioihin on voitu tehdä kaiverruksia niin merimiesten, laivureiden, talonpoikaispurjehtijoiden, merivoimien tai muun rajavartion miehistön, hylkeenpyytäjien, kalastajien, majakka- ja luotishenkilökunnan, matkaajien ja muiden vapaa-ajan viettäjäiden toimesta.⁸ Tämän inventoinnin projektiluontoisuuden ja rajallisen aikataulun myötä tutkittava alue on rajattu käsittämään Södra Trutklippan -saari.

⁶ Itäpalo & Schulz 2021.

⁷ Raike 2025, s. 20-22, Westerdahl 2020, s. 134.

⁸ Westerdahl 2020, s.111.

Kartta 2: Muita Kokkolan rannikolla sijaitsevia kaiverruskohteita. SB.

1.3. Inventoinnin menet

Inventoinnin alussa kävin päiväseltään käymässä Södra Trutklippanilla kartoittamassa tilanteen, tarkistamassa kuvausolosuhteet sekä kaiverrusten kunnon ja niiden määrän. Selvisi nopeasti, että päivällä niin auringonvalossa kuin varjossa otetuissa kuvissa kaiverrukset eivät erottuneet riittävän hyvin. Päivällä kaiverruksia pystyi parhaiten havainnoimaan tunnustelemalla kaiverrusuria ja kastelemalla kallionpintaa. Dokumentoinnin puolesta otollisin kuvausolosuhde on illalla, jolloin kaiverrukset erottuvat parhaiten auringon paistaessa viistovaloa matalalta.

Ensimmäisen kenttäpäivän kartoituksen perusteella paikansin 83 kaiverrusta. Suurin osa näistä kaiverruksista sijaitsevat hyvin lähellä toisiaan, jonka myötä päätin jakaa kaiverrukset niiden sijainnin ja kallionmuotojen perusteella aluksi 10 ja myöhemmin 13 alueeseen. Nämä alueet olen piirtänyt karttaan (kts. kartta 3) kunkin alueen reunimmaisten kaiverrusten gps-pisteiden avulla. Koordinaattien tarkkuudessa tunnistin projektin aikana hieman heittoa, minkä takia jokaisella kaiverruksella ei ole omia koordinaatteja. Varsinkin hyvin lähekkäin sijaitsevien kaiverruksien paikat menevät helposti sekaisin eikä niiden yksilöllinen merkkäminen sen vuoksi palvele inventointia tämän suuruusella alueella. Jokaisella kaiverruksella on kuitenkin oma tunnus, joka

koostuu alueen numerosta sekä aakkosesta tai aakkosyhdistelmästä. Tunnus on näkyvissä jokaisen kaiverruksen tunnistuskuvasta. Myös kuvauksen ilmansuunta on merkattu ylös. Koordinaattien merkitsemiseksi olen käyttänyt Garminin GPS laitetta ja kuvaukseen Canon 450D järjestelmäkameraa.

Suurin osa kaiverruksista oli ruskean jäkälän peittäminä, mikä ensiksi vaikeutti niiden löytämistä ja havainnointia kalliosta sekä kaiverruksien erottumista kuvissa. Jotta kaiverruksista saisi selvää ja ne tulisivat kuvissa parhaiten näkyviin, oli jäkälä poistettava niiden päältä. Tätä varten käytin pehmeää juuriharjaa, hammasharjaa, maalinpoistoveistä ja tarpeen tullen makeaa vettä. Osa kaiverruksista oli laadultaan myös vähemmän selkeitä tai vaikeammin hahmotettavissa, jolloin valokuvassa hieman heikosti näkyvän uran olen tuonut valkoisen liidun avulla selkeämmin esiin.

Vaikeammin hahmotettavissa olleita kaiverruksia testasin havainnoida myös frottage- menetelmän avulla. Käytin frottagea leivinpaperia, jonka päällä hankasin kevyesti charcoal liitua. Käytännössä frottage toimi oman kokemuksen perusteella parhaiten kaiverruksissa, joissa on selkeät ja syvät urat. Tällöin kaiverruksesta saa selkeän 1:1 kuvan, joka sopii hyvin havainnoimaan ja ymmärtämään kaiverruksen muotoja ja kokoa. Epäselvemmissä kaiverruksissa frottage voi olla hyvä apuväline tuomaan esiin erilaisen tulkinnan niistä. Kallion luonnolliset urat ja epätasaiset pintamuodot voivat kuitenkin myös vaikuttaa lopputulokseen ja näin ollen kaiverruksen sisällön tulkintaan. Ison kaiverruslukumäärän myötä ehdin tehdä frottage piirroksen ainoastaan yhdestä kaiverruksesta (2A), eikä menetelmä lopuksi tullut laajemmin käyttööni.

2. Södra Trutklippan historiaa

Kalastusta ja sataman ankkuripaikka

Hylkeenpyyntiä ja kalastusta on harjoitettu rannikolla ja saaristossa jo hyvin varhain⁹. Kokkolan kaupungin perustamiskirjassa vuonna 1640 on säädetty kaupungille yksityisiksi kalavesiksi Kaustarinlahden, Laajalahden (Bredviken) ja Engelfjärdenin. Tämän lisäksi silakkanuotan veto sallittiin Kalajoella, Kallan, Tankarin ja Trullön kohdalla. Näitä kalastusoikeuksia kaupungin porvarit hyödynsivät sivuelinkeinoinaan. Kaupungin vesille päästettiin myös pitäjän talopoikia.¹⁰ Tankar, Poroluodonkari ja Trullevi olivat kuitenkin jo 1500-luvulta lähtien olleet Kaarelan pitäjän yleisiä kalapaikkoja.¹¹ K.H.Renlundin museon karttakokoelmien Kokkolan kalavesien tilanteesta

⁹ kts. Tuomi-Nikula 1982, Geust 2021.

¹⁰ Möller & Mickwitz 1984, s.123-124.

¹¹ Back 1976, s. 33.

1800-luvun lopulla olevien karttojen perusteella kaupungin kalavedet ovat silloin rajoittuneet Trullevin, Harrbådanin, Ykspihlajan, Palman, Honkaluodon ja Krekilän ympärille. Muu vesialue ulospäin merelle ja Tankarille ovat olleet Kaarlelan pitäjän kalavesiä.¹² Merenlahtien kalastusoikeus oli rantojen omistajilla. Maanmittaaja Adam Ottelinin kalavesien kartoituksen jälkeen vuonna 1838, myös ranta-, silakka- ja jokikalastusoikeuksia laitettiin vuokralle. Luotoja ja kareja vuokrattiin ainakin 1860-luvulta lähtien.¹³ Kokkolan maistraatin 4.5.1870 päivätyn protokollanotteen mukaan on päätetty vuokrata kaupungille kuuluvia saaria viiden vuoden ajaksi, jolloin Trutklippanit (sekä pohjoinen että eteläinen?) on vuokrattu kauppias O. Lassanderille.¹⁴

Kalastuksen ja muiden pyyntielinkeinojen lisäksi satamatoimintoihin liittyvää liikennettä on ollut Kaustarinlahdella jo 1500-luvun puolivälistä asti, kun tervanvienti käynnistyi. Lahden länsirannan vilkas satama nimettiin viralliseksi satamaksi vuonna 1571. Kaustarinlahti ulottui 1500-luvun lopussa silloiseen Saarenmäkeen (myöh. Kirkonmäki), joka nousi äkkijyrkästi merestä. Jotta tervakauppaa pystyttiin valvomaan paremmin, perustettiin 1600-luvun alussa Vaasan, Uudenkaarlepyyn, Kokkolan ja Oulun kaupungit.¹⁵ Södra Trutklippanin vierestä on ainakin 1750-luvulta lähtien mennyt merkattu laivaväylä Vanhaan satamanlahteen. Tankarin kautta ohjautuva laivaväylä oli yksi kahdesta kaupunkiin johtaneista väylistä ja kutsun sitä tässä eteläiseksi väyläksi. Kokkolan kaupungin toinen, ylempänä sijaitseva, pohjoinen sisääntuloväylä kulkee Trullögrundetin kautta, Trullevin (Trullö landet) ja kolmiokarin väliltä.¹⁶

Vanhoista kartoista ilmenee myös Kokkolan edustalla, eli redillä, sijainneita ankkuripaikkoja. Vuoden 1783 Jon: Cajanuksen uudistetussa kartassa on Södra Trutklippanin ja Kläsklippanin eteläpuolelle merkattu kaksi ankkuria¹⁷. Lisäksi *Carleby inlopp och hamn* -nimisessä ajoittamattomassa kartassa on merkitty neljä ankkuria, Södra Trutklippanin, Halkokarin ja Ykspihlajan kohdalla sekä Stora Pärändören ja Vitfuruskäretin välille¹⁸. Myös vielä 1800-luvun alussa, alun perin Gustaf Klintin vuonna 1833 piirtämä karttaa osoittaa sen, että Trutklippojen välissä eteläisen väylän kohdalle oli 1830-50-luvuilla ollut merkitty ankkuripaikka¹⁹.

¹² J.K Krank 1886.

¹³ Åström & Frilund 2002, s. 117-118.

¹⁴ Utrag af Magistratens i Gamlakarelby stad protokoll 4.5.1870, §94.

¹⁵ Granholm 2015, s. 55-56.

¹⁶ Geographisk Charta öfver gamle Carleby Stads Hamn och Segelled, n. 1750 & Jonas Cajanus 1763.

¹⁷ Jon: Cajanus 1783.

¹⁸ Carleby inlopp och hamn.

¹⁹ Klint 1833.

Kolera ja raatihuoneen rakentaminen 1830-luvun Trutklippanilla

1800-luvulla Euroopassa riehunut kulkutauti kolera johti taudilta varautumiseen myös Kokkolassa. Tauti levisi nopeasti eri maissa ja satamissa vierailevien kauppalaivojen mukana. 1830-luvulla maistraatti perusti karanteenilaitoksen, jonka alla toimivat vartiopaikat asetettiin rannikolle valvomaan satamiin saapuvia laivoja. Karanteeniasemat taas toimivat sairaaloina, joihin sisältyi 8 vuodepaikkaa sekä savustamislaitos desinfiointia varten. Kokkolan kaupungin karanteeniasema sijoitettiin Trulleviin, mutta itse puhdistuslaitos sijaitsi Morsiussaarella. Vuoden 1830 syyskesällä karanteeniaseman kerrotaan siirtyneen Södra Trutklippanin saarella sijaitsevaan asuinrakennukseen.²⁰ Kokkolan kaupungin historian kolmannessa osassa kerrotaan myös karanteeniasemien henkilökunnasta, joka normaalisti oli vähintään 3 miestä ja päällikkö merikapteeni Magnus Blomster. Aseman siirryttyä Trutklippanille henkilökunnan määrää kuitenkin lisättiin yhdellä hengellä pitkän soutumatkan takia.²¹

Kokkolan uuden raatihuoneen rakentaminen alkoi vuonna 1837. Rakennustöihin kuului mm. perustus- ja sokkelikivien räjäyttämisen ja hakkaaminen, jota tehtiin Trutklippanilla, Trullevissa, Sandskogenissa ja Mariluodossa.²² Kuinka paljon kivenhakkaajia ja muita työläisiä Trutklippanilla oli ja kuinka kauan he siellä viipyivät selviää meille osittain K.H.Renlundin museon Donnerin asiakirjakokoelmasta sekä Kansallisarkistossa sijaitsevista Raatihuoneen rakentamista koskevista asiakirjoista. Raatihuoneen rakentamiseen verotettujen taksvärkkien listassa on merkattu, että Trutklippanin mökkiä on korjattu vuonna 1838²³. Vuoden 1838 helmikuussa on listattu Trutklippanin mökin korjausta varten tehdyt toimenpiteet. Trutklippanille on 19.2. viety sammalta ja sahanpurua²⁴ ja 27. helmikuuta mökkiin on päätetty lisätä mahdollisen tulisijan venttiili (*"Förf. en spjeld till stugan på Trutklippan."*)²⁵. Lisäksi 27.2. on saarelle palkattu muurimestari korjaamaan mökin muuria. Samalle päivälle on merkattu kyyti saarelle kivenhakkuuta varten.²⁶

Huhtikuussa 1838 on maksettu palkka raatihuoneen kivijalkaan käyttöön tulevien kivien irtikiilaamisesta ja hakkaamisesta Trutklippanilla. Saaren kivenhakkaajia oli ainakin Matts Levelä ja David Piuner. Lisäksi on Trutklippanilla tehdystä kivenpöraamisesta on maksettu Matts

²⁰ Huima, Huvila 5 Kokkola-tiedosto.

²¹ Möller 1970, s. 321.

²² Möller 1970 s. 49.

²³ Ha:4 Raatihuoneen rakentamista koskevat asiakirjat (1836-1842), asiakirjat nro 48-49, 2.10.1841.

²⁴ Raatihuoneen tiliasiakirjat, asiakirja nro 1, 6.6.1838.

²⁵ Rådhus Byggnaden Debet, asiakirja nro. 42, 14.11.1838.

²⁶ Raatihuoneen tiliasiakirjat, asiakirja nro 1, 6.6.1838.

Seppelinille ja Joh. Rautiolle (mahd. myös Rautia?). Huhtikuuhun on merkattu kivenhakkaajille kotiinkuljetus. Kesäkuussa myös toinen kuljetus on järjestetty Uudenkaarlepyyn kivenhakkaajille.²⁷ Asiakirjoista jää kuitenkin epäselväksi ovatko nämä Uudenkaarlepyyn kivenhakkaajat menneet vai tulleet ja minne, Trutklippanille vai muihin Raatihuoneen rakennusurakan kivenhakkuupaikkoihin? Kivenhakkuu raatihuoneen pohjakiviä varten kesti 1838 helmikuusta vuoden 1839 huhtikuun loppuun asti²⁸. Kivenhakkausten taksvärkkipäiviä on merkattu Mariluotoon 1838 lokamarraskuulle, kun taas loput vuoden -39 tammi-, helmi-, maaliskuu- ja huhtikuussa tehdyt taksvärkkipäivien luetteloissa ei ole eritelty kivenhakkausten paikkaa.²⁹ Södra Trutklippanilla on käsillä olevista asiakirjoista luettavissa, että kivenhakkaajat olivat siellä vuoden 1838 helmikuun lopusta huhtikuuhun. Lisäksi raatihuoneen tiliasiakirjoissa löytyy kuittaus Anders Nissilän käynnistä Trutklippanilla 22.6.1836³⁰.

Trutklippanilla sijainneita hakattuja ja irti kiilattuja kiviä kuljetettiin saarelta kaupunkiin tai suntinsuuhun huhtikuussa 1838 sekä tammi- helmikuussa 1839. Urakkaa varten kaupungin talonomistajien oli määrättävä kyseiseen työhön yksi hevonen ja mies. Työhön määrättiin huhtikuussa 1838 osallistumaan 16 hevosta, joista taksvärkkipäiviä toteutui 15.³¹ Tämän lisäksi Trutklippanista on kuljetettu kiviä 29. tammikuuta 1839 lähtien 64 tai 65 taksvärkkipäivän edestä, johon osallistui 24 hevosta³². Työtä jatkettiin 2.helmikuuta 1839 alkavan viikon, jolloin hevosten ja työntekijöiden määrä kasvatettiin ainakin 33een³³.

Krimin sodan aikaan optinen lennätin ja vartijoita saarella 1855-56

Krimin sodan aikana vuonna 1855 valmistui optinen lennätinlinja kaupungin ja Tankarin välille. Lennättimiä oli eri lähteiden mukaan 3-5 kappaletta. Kokkolan kaupungin historia osa 3 mukaan lennättimiä olisi ollut Trullevissa, Pikiruukissa ja Harriniemessä³⁴. Vuonna 1934 nimimerkki K.W.G kirjoitti Österbottning lehteen Halkokarin vuoden 1854 tapahtumista. Hän mainitsee optisen lennätinlinjan signaaliasemien kaupungin asiakirjojen mukaan sijainneen Tankarin, Trullögrundetin

²⁷ Raatihuoneen tiliasiakirjat, asiakirja nro 1, 6.6.1838.

²⁸ Donnerin asiakirjakokoelma. K.H.Renlundin museo & Donner aineisto mappi 11. Kokkolan kotiseutuarkisto.

²⁹ Raatihuoneen tiliasiakirjat, asiakirjan nro/pvm: nro.3/ 26.1.39, nro.26 / 27.4.1839, nro.24 / 20.4.1839, nro. 21 /25.5. 1839, nro.20/ 13.4.1839, nro.19/ 6.4.1839, nro.17/ 28.3.1839, nro.15/ 16.3.1839, nro.14/ 22.3.1839, nro.13/ 9.3.1839, nro.12/ 2.3.1839, nro.11/ 23.2.1839, nro.10/ 16.2.1839, nro.8 / 9.2.1839, nro.5 / 2.2.1839, nro. 3 / 11.8.1838, nro.38/ 29.10- 17.11.1838, nro.36 / 10.11.1838, nro.30 / 27.10.1838, nro.29 / 25.10.1838, nro.26 / 13.10 1838.

³⁰ Raatihuoneen tiliasiakirjat, kuittaus 22.6.1836.

³¹ Ha:4 Raatihuoneen rakentamista koskevat asiakirjat (1836-1842), asiakirja nro 42, 24.4.1838.

³² Ha:4 Raatihuoneen rakentamista koskevat asiakirjat (1836-1842), asiakirja nro 72, 27.1.1839.

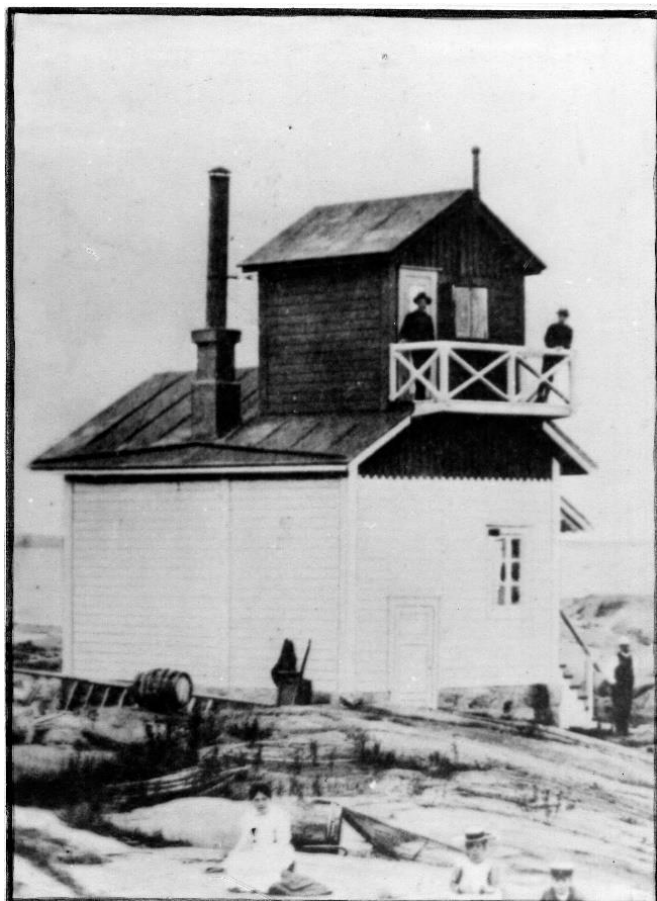
³³ Ha:4 Raatihuoneen rakentamista koskevat asiakirjat (1836-1842), asiakirja nro 72, 2.2.1839.

³⁴ Möller 1970, s. 389.

ja Pikiruukin lisäksi Repskäretillä, Bredskäretillä, Båkholmenilla, Trutklippanilla, Harriniemessä ja Ykspihlajassa. Lisäksi kaikilla näillä asemilla oli kaupungin palkkaamana vartiomiehistö.³⁵ Trutklippanin optisesta lennättimestä mainitaan myös Eero Huiman Kokkola-tiedostossa³⁶.

Saaren linjaloistot ja tuli tuo pysyvämmän asutuksen saarelle

Södra Trutklippanin ensimmäiset loistot rakennettiin luotsihallituksen toimesta vuonna 1885. Ykspihlajan sataman sisääntuloväylälle suunniteltiin rakennettavaksi neljä loistoa, joista kaksi sijoitettiin Södra (Västra) Trutklippanille. Saaren avomeripuolelle alempi, Trutklippan Nedre, ja sisämaanpuolelle, kaakkoiskärkeen toinen, Trutklippan Öfre. Kuitenkin jo vuonna 1889 luotsihallitus esitti senaatille liian heikoiksi osoittautuneiden loistokojujen tilalle rakennettavaksi kaksi majakkatornia tehokkaammalla valolaitteistolla. Hyväksytyn esityksen myötä vuonna 1889 rakennettiin insinööri Ernst Andersenin suunnittelemat puurakenteiset majakat. Södra Trutklippan on tunnistettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi RKY 2009 -alueeksi yhdessä Tankarin kanssa, saarilla sijaitsevien entisten

Kuva 1: Södra Trutklippan alempi v. 1930. Neristan-kokoelma.

Kuva 2: Kuva pohjoisesta katsoen. K.H.Renlundin museon valokuvakokoelmat.

³⁵ K.W.G. Kring "affären" vid Halkokari. Österbottningen, 15.09.1934, nro 105, s. 1.

³⁶ Huima, Huvila 5, Kokkola-tiedosto.

majakka- ja luotsiyhdyskuntien myötä. 1889 samanaikaisesti rakennetut Södra Trutklippanin loistot ja Tankarin majakka, olivat Kokkolan historiallisen väylän tärkeimmät merimerkit.³⁷

Alemman johtoloiston alakerrassa oli loistonhoitajan asunto. Valkosien hirsimökin päällä olevassa punaisessa vahtikojussa oli valolaitteisto sijoitettu sen merenpuoleisella seinällä olevaan lasiseen kaappiin. Ylempi valkoinen johtoloisto oli kuusikulmainen n. 14 metriä korkea torni (kts. kuva 3). Vuosisadan vaihteessa saarelle palkattiin toinen loistonhoitaja, jonka asunnoksi siirrettiin vanha kalamaja kivenheiton päähän alemmasta loistosta. Molemmat linjaloistot olivat käytössä 1930-luvun loppuun asti. Valon kantavuutta parannettiin pariin otteeseen, jonka lomassa ylempi loistorakennus purettiin 1925 ja sen sijalle tuli rautainen loistokoju betonijalustalla (Kuvat 4 ja 5). Viimeisen valolaitteen polttoaineuudistuksen myötä vuonna 1927 loistojen henkilökuntaa vähennettiin.³⁸ Näin ollen voidaan olettaa, että ainakin vuosien 1889 ja 1939 välillä saarta asuttivat loistonhoitaj(i)a. 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä sijaitsi saarella kolme mökkiä, majakkamökki, tullimökki ja majakanvartijoiden pieni yhden huoneen ja keittiön mökki. Tuolloin saaren kaksi majakanvartijaa asuivat kesäisin perheineen saarella.³⁹

Kuva 3: Trutklippans öfre fyr 1890. Kansallisarkisto.

Kuva 4: Uusi ylempi linjaloisto luultavasti joskus sen valmistumisen v. 1926 jälkeen. Kansallisarkisto.

Kuva 5: Ylempi linjataulu (ent. linjaloisto) kesällä 2026. SB.

³⁷ Tankarin ja Trutklippanin majakka- ja luotsiyhdyskunnat. www.rky.fi.

³⁸ Laurell 2009, s. 293–296.

³⁹ Kper Y/05658.

Södra Trutklippanilla on ainakin vuonna 1912 toiminut tilapäinen tullivalvonta. Kokkolan Tullikamarin kalustoluetteloiden perusteella on vuonna 1912 hankittu kaksi patjaa, kaksi tyyntyä, koivuinen pöytä, pöytälamppuja sekä seinäkello⁴⁰, mahdollisesti saarella tullin käytössä olleeseen mökkiin. Kalustoluettelosta ei kuitenkaan vielä selviä se kuinka kauan tilapäinen valvonta-asema saarella oli, otettiinkö käyttöön joku vanha saarella oleva mökki vai rakennettiin sitä varten uusi mökki. Mahdollista lisätietoa niin kutsutun tullimökin vaiheista antaa Kokkolan Rahatoimikamarin protokolla vuodelta 1888, jonka mukaan tullipäällyismies K.Löfmanille anotaan lupaa rakentaa mökki Södra Trutklippanille. Kamari hyväksyi ehdotuksen sillä ehdolla, että saaren majakalle ei tulisi tästä mitään haittoja.⁴¹ Vuonna 1903 Tullikamarin anomus vuokrata koko Södra Trutklippan hyväksyttiin kaupungin valtuuston ehdotuksen mukaan, pois lukien majakoiden käytössä olevan maan, toistaiseksi voimassa olevaksi⁴². Kolme vuotta myöhemmin Carl Löfmanin anomuksesta päätettiin sallia Löfmanin omistaman mökin seistä vuokravapaasti sen siloisella paikalla, vaikka Löfman päättäisi myydä sen luotsi- ja majakkalaitokselle.⁴³ Näiden tietojen valossa ei ainakaan suorilta käsin voi todeta Löfmanin mökin olleen Tullin valvonta-asemana. Löfman kuitenkin ylennettiin tullin vartioveneen päällysmieheksi vuonna 1885⁴⁴, jolloin on mahdollista, että hän kävi saarella myös viransa puolesta.

Kuva 6: Lilla- ja Södra Trutklippanin välissä oleva salmi 1930-luvulla. Neristan-kokoelma.

Vapaa-aika tuo kaupunkilaisia saareen

Saarella on ainakin 1900-luvun alusta alkaen käynyt myös ahkerasti vapaa-ajan viettäjiä. Tämä tiedetään vanhojen kuvien perusteella sekä Sven Slotten (1974) haastattelun kautta. Slotte, jonka isä työskenteli majakanvartijana Trutklippanilla, kertoo muistavansa lapsuudestaan kesistään 1900-luvun alun saarelta, että sinne tuli ihmisiä retkille joka viikonloppu. Saarella kävi niin tavallisia

⁴⁰ Ba:3 Kalusto- ja arkistoluettelot, 1911-1917, 1919 (1911-1919). Tiedosto 7.

⁴¹ Drätselkammarens i Gamlakarleby protokoll 5.6.1888 §4.

⁴² Drätselkammarens i Gamlakarleby protokoll 2.6.1903, §5.

⁴³ Stadsfullmäktiges protokoll 16.11.1906, §10.

⁴⁴ Bb:1 Henkilökunnan nimikirjat liitteineen (1893-1909). Tiedosto 5-6, 12-13.

työläisiä kuin kauppiaita, kaikenlaisia ihmisiä, joilla oli vene, Slotte muistelee. Saari on kuitenkin aika lähellä kaupunkia ja näin ollen pienellä tuulella saatettiin purjeilla päästä vain niin kauas, jolloin yöpyminen Trutklippanilla oli paras vaihtoehto. Kovemman tuulen päivänä purjehdittiin kauemmas Öjaan. Slotten kertomuksien mukaan lauantai illalla saapuneet vapaapäivän viettäjätkäyttivät yöpymiseen entistä tullivirkailijoiden käytössä ollutta mökkiä. Mökki saattoi joskus täyttyä niin, että viimeisenä saapuneet saivat tyytyä lattiapaikkaan.⁴⁵

Vapaa-ajan astutus on tullut saarelle vasta myöhemmin 1900-luvun puolivälin jälkeen. Vielä vuonna 1951 kaupunginhallitukselle tullut anomus rakentaa kalastustupa Trutklippanille hylättiin, sillä anomuksen tehnyt ei ollut ammattikalastaja ja mökki todennäköisimmin tulisi vapaa-ajan käyttöön.⁴⁶

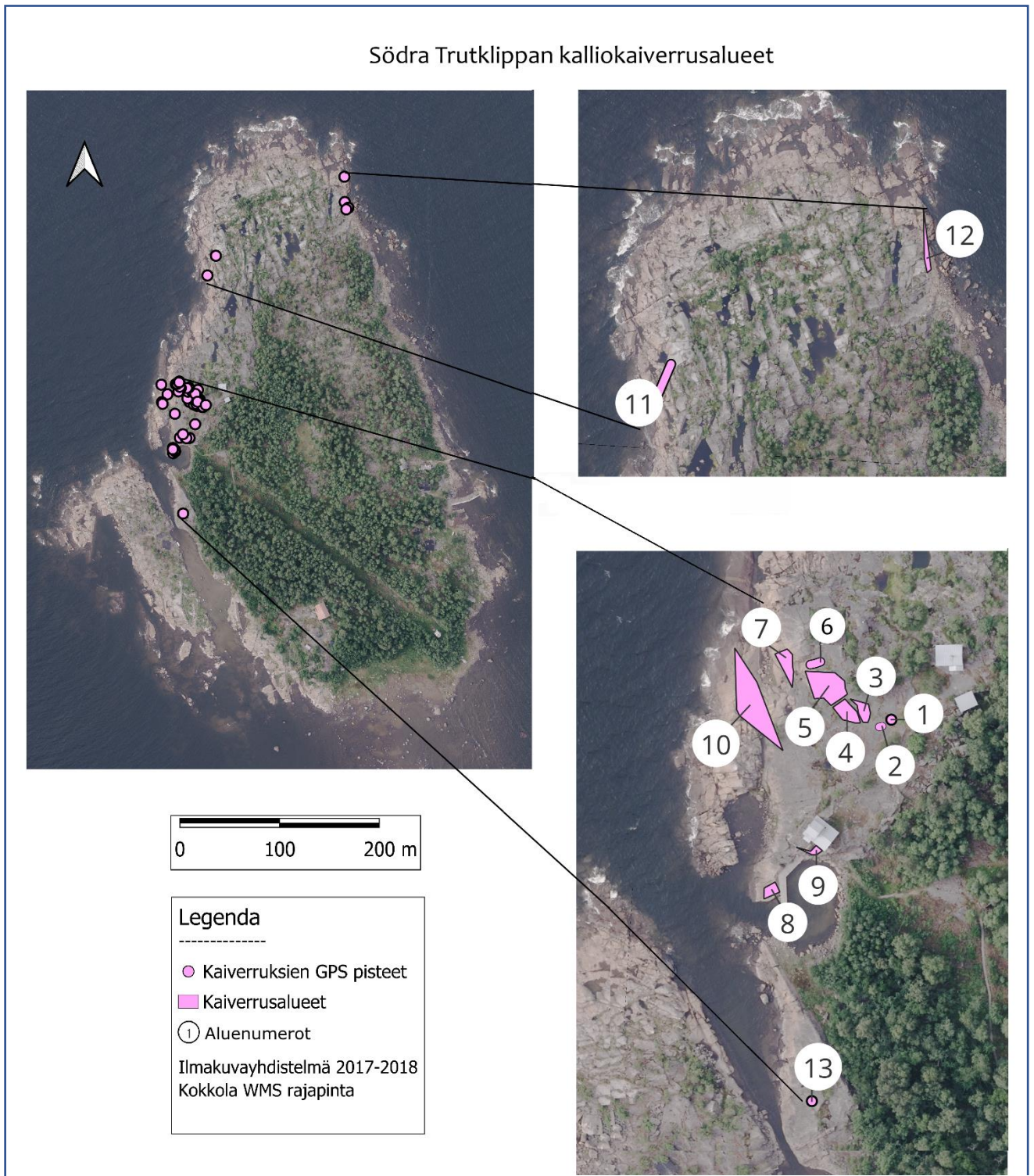
Kuva 7: Juhannuspäivä 1901. Neristan-kokoelma.

⁴⁵ Kper Y/05658.

⁴⁶ Kokkolan kaupunginhallituksen pöytäkirja 3.10.1951, §935.

3. Kohdekuvaukset

Paikansin 119 kalliokaiverrusta Södra Trutklippanin länsi ja itärannoilta. Isoin keskittymä sijaitsee länsirannan silokallioilla alemman majakkarakennuksen ympärillä. Kategorisoin kaiverrukset niiden

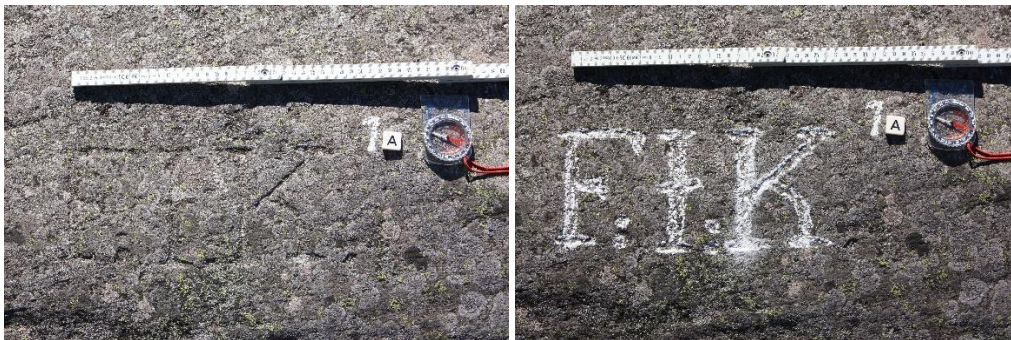
Kartta 3: Södra Trutklippan kalliokaiverrusalueet. Alue 9 yläpuolella näkyvä harjakatto on saaren alempi, edelleen historiallisessa asussaan oleva majakka. SB.

suuren määrän sekä eriävien sijaintien myötä 13 alueeseen. Kaiverrusalueiden koko tai numerointi ei kerro kaiverruksien lukumäärää. Kaiverrukset esitellään alueittain, niin että kaiverruksesta on joko yksi tai kaksi kuvaa, kaiverruksen sisältö *tekstinä* sekä ilmansuunta, josta kuva on otettu. Mikäli kaiverruksesta tai sen kuvasta on vaikea erottaa kaiverruksen sisältöjä tai muotoja, löytyy näiden kaiverrusten kohdalla kuvapari. Vasemmanpuoleisessa kuvassa kaiverrus näkyy kuten se ilmenee luonnossa ja oikeanpuoleisessa kuvassa kaiverruksen uurteet on väritetty valkoisella liidulla. Liidutettu kaiverrus antaa tulkintani kaiverrusten muodoista ja uurteista, niin kuin niitä kenttäpäivien aikana näkö- ja tuntoaistiani käyttäen havainnoin.

3.1. Alue 1

Alue 1 sisältää kolme kaiverrusta. Toisiinsa nähden ne sijaitsevat aivan vieretysten. Kaiverrus 1A sijaitsee oikeassa reunassa, 1B keskellä ja 1C vasemmassa reunassa.

Kaiverrus 1A

F:I:K. Kuvattu itäkoillisesta.

Kaiverrus 1B

O E. Kuvattu itäkoillisesta.

Kaiverrus 1C

S:S (ässät väärinpäin) ja T, epäselvä päivämäärä ehkä: $\frac{5}{3}$ 49. Kuvattu itäkoillisesta.

3.2. Alue 2

Alue 2 sisältää kolme kaiverrusta. Toisiinsa nähden 2A ja 2C sijaitsevat aivan vieretysten. Kaiverrus 2B sijaitsee muista hieman erillään.

Kaiverrus 2A

U.B. Kuvattu etelästä.

Kaiverrus 2B

EH. Kuvattu länsiluoteesta.

Kaiverrus 2C

RN y,29. Kuvattu etelälounaasta.

3.3. Alue 3

Alue 3 sisältää kahdeksan kaiverrusta. Toisiinsa nähden 3B-G sijaitsevat vieretysten, toistensa lähellä. 3A ja 3H sijaitsevat muista hieman erillään, joka näkyy kartassa kaiverrusalueen piikkinä.

Kaiverrus 3A

E.WAL__A.WALIN 1909 ERIK GUNHILD EINE. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 3B

CAS ^G ja kuvio, jolla pää ja siivet sekä kiemurteleva alaosa. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 3C

PV. Kuvattu itäkoillisesta.

Kaiverrus 3D

L J. Kuvattu koillisesta.

Kaiverrus 3E

GNS^R . Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 3F

NS . Kuvattu länsikaakosta.

Kaiverrus 3G

$VERNER B 1911$. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 3H

K.K. Kuvattu lounaasta.

3.4. Alue 4

Alue 4 sisältää 22 kaiverrusta. Kaiverrukset sijaitsevat kaikki, 4A kaiverrusta lukuun ottamatta, hyvin lähellä toisiaan peittäen kalliopintaa säännöllisen kuvion tapaan.

Kaiverrus 4A

S, jonka keskellä kaksi pystysuoraa, H-kirjainta esittävää, viivaa(?). Kuvattu etelästä.

Kaiverrus 4B

F H berg. Kuvattuna länsilounaasta.

Kaiverrus 4C

I: C ^N. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4D

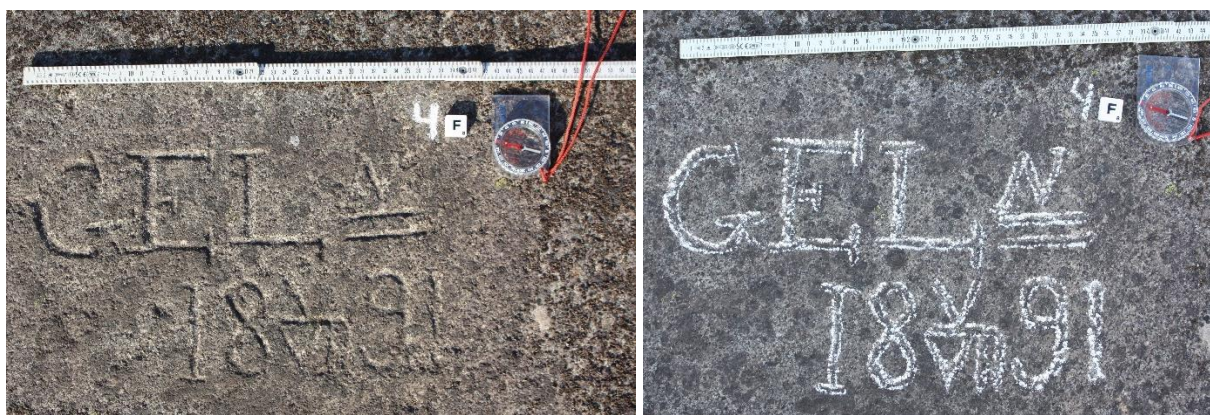
I / A: Appelqvist. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4E

KRYANDER 1892. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4F

$GEL \overset{N}{=} 18 \frac{V}{VII} 91$. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 4G

V. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4H

C: LÖFMAN 18^I/_I 86. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4I

I:MODE 18^I/_{VII} 84. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4J

C: SANDELL. $18\frac{1}{2}$ 68. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4K

Ankkuri ja H. NYLUND $19\frac{3}{6}$ 03. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4L

H.B 1938. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4M

T MATTBACK. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4N

ABackman, ja joitain kiekuroita alla(?). Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4O

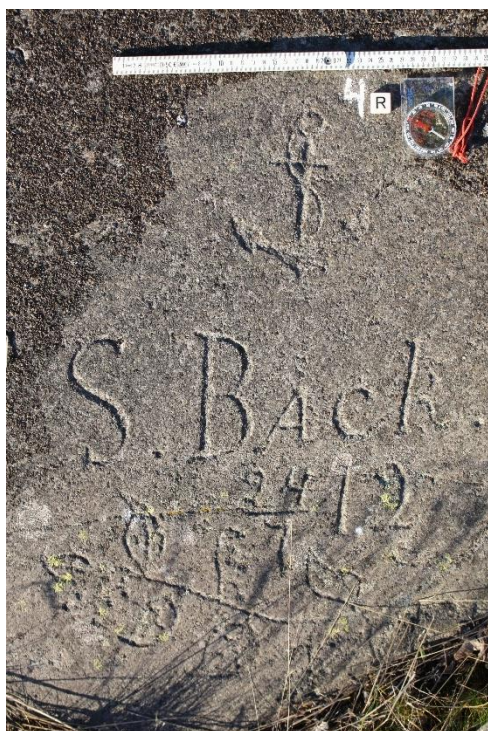
$\frac{T. G.}{1912}$, (vuosiluku 1919 tai 1912?). Kaiverruksen keskellä kulkeva viiva vaikutti luonnolliselta, sillä se jatkui tämän kaiverruksen ulkopuolella koko kallion mittaisesti. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4P

T.G. Kuvattu etelälounaasta.

Kaiverrus 4R

Ankkuri, S. Back. $\frac{24}{7}$ 12 ja lehtevä oksa. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4S

Reki(?). Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 4T

IP tai *HB*, alla *EK*. Kuvattu etelälounaasta.

Kaiverrus 4U

T.G -VI. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4V

Ankkuri, *G Renlund*, alla -12. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 4VV

M. Kuvattu etelästä.

3.5. Alue 5

Alue 5 sisältää 33 kaiverrusta. Kaiverrukset sijaitsevat kaikki lähellä toisiaan peittäen kalliopintaa säännöllisen kuvion tapaan.

Kaiverrus 5A

K G Y tai X. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrukset 5B

Vasemmalta oikealle: *RLC*, pyöreä symboli *G*-kirjaimen yläpuolella, *I:G:L.1841*, *E GK*, *CIA* (epäselvempi kaiverrusjälki), *EWK* $\frac{G}{1859}$, *ESL* $\frac{T}{18 \frac{16}{7} 67}$. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5C

V. PULKKA. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5D

AM. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5E

Alasin ja leka, *BERNDT KRONQVIST 1903*. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5F

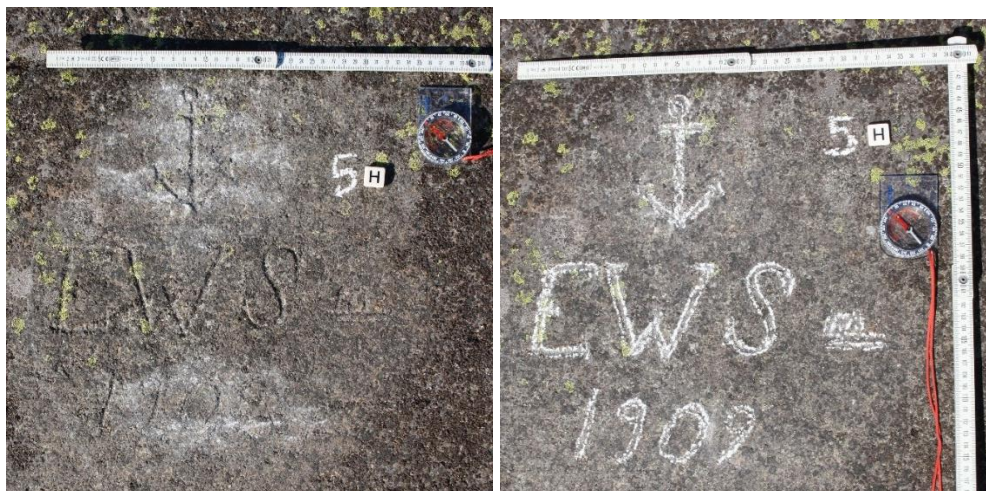
E.A.L. 1897. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5G

VF 1903 tai 1908 (?). Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5H

Ankkuri EWS = 1902. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5I

Y. Kuvattu etelälounaasta.

Kaiverrus 5J

RAF. NYV. Kuvattu kaakosta.

Kaiverrus 5K

KWM 19 $\frac{18}{5}$ 11. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5L

S, jonka keskellä *H 19 $\frac{28}{V}$ 28*. Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 5M

VF. Kuvattu lounaasta

Kaiverrus 5N

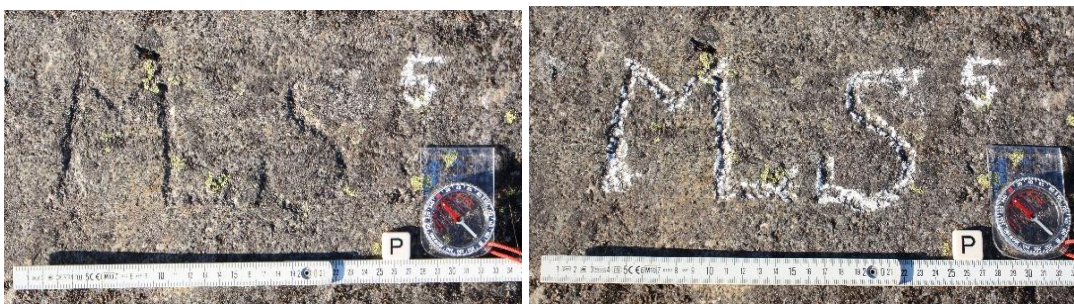
Kaksipäinen lintu, jonka päällä kruunu. Kuvattu länsiluoteesta.

Kaiverrus 5O

A:C:S ja kuvio. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5P

ML S. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5Q

$M J \frac{L}{-}$, *PAL* tai *PWL*(?). Kuvattu länsiluoteesta.

Kaiverrus 5R

J.S Thulum tai *Thulun*. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5S

$GE \frac{T}{-}$, ympäri menee koristeellinen laatikko. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5T

$ROSINA\ C \frac{N}{-}$, ympäri menee koristeellinen laatikko. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5U

$S:T.\ F:AI:T \frac{S}{-}$. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5V

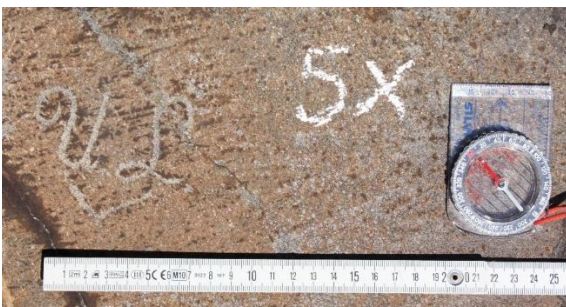
VH AA Resinul(?) 18/8 30, IN 18/? 0. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5VV

K. SAREN. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 5X

UL. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5Y

$I:G \frac{DER}{18 \frac{14}{8} 39, I AIS \frac{D}{-}}$. Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 5Z

VM. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5Å

$MI \frac{L}{-}$. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 5Ä

$M.S.I \stackrel{L}{=} CIB \stackrel{H}{=} 18 \frac{11}{7} 61$. Kuvattu etelälounaasta.

Kaiverrus 5Ö

$IGD \stackrel{m}{=}$. Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 5AA

A. Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 5AB

F.K. Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 5AC

L_____A Ru_____L (___=?). Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 5AU

E C. & F M 1903 risti, ankkuri ja ylöspäin katsovat kasvot, ympäri menee sydän. Kuvattu lounaasta.

3.6. Alue 6

Alue 6 sisältää 3 kaiverrusta. Kaiverrukset 6B ja 6C sijaitsevat ihan vieretysten ja 6A hieman niitä ylempänä.

Kaiverrus 6A

K F -11. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 6B

$R.J \overset{S}{=} 18 \frac{9}{3} 63$. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 6C

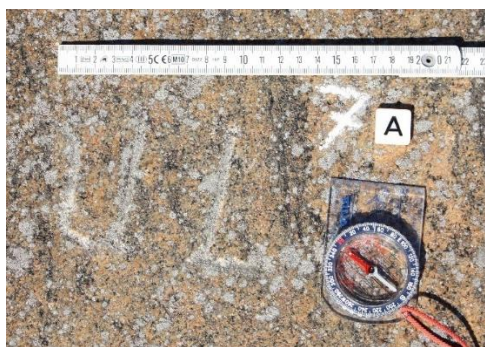

$A ENLUND 18 \frac{1}{8} 64$. Kuvattu länsikaakosta.

3.7. Alue 7

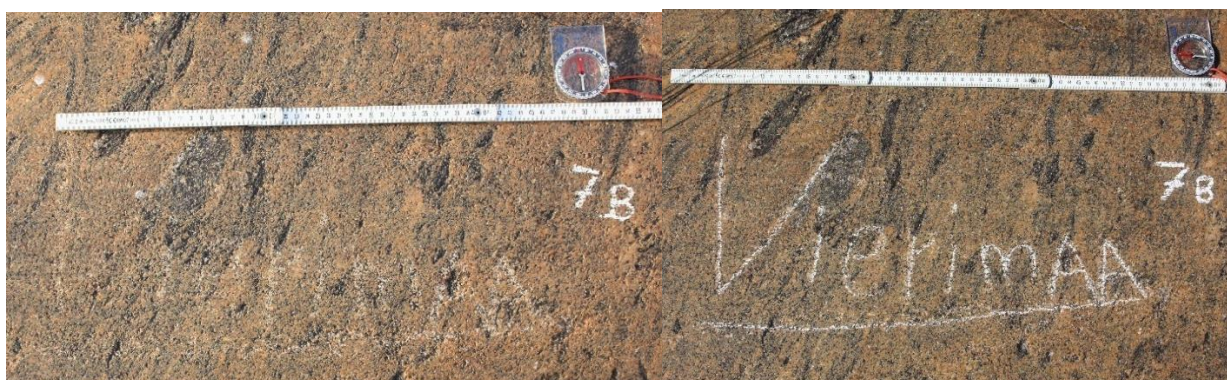
Alue 7 sisältää 13 kaiverrusta. Kaiverrukset 7A ja E-I sijaitsevat lähellä toisiaan. Toisen ryhmittymän muodostavat kaiverrukset 7B, C ja J-L. Kaiverrus 7D sijaitsee yksinään kaiverrusalueen kartassa näkyvän piikin päässä.

Kaiverrus 7A

UL. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 7B

Vierimaa. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 7C

Sydän, jonka läpi menee nuoli alaspäin, *Magnus M. 1919*. Kuvattu etelästä.

Kaiverrus 7D

Erik Niemi, Ragnar Autioja (?). Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 7E

1906 B. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 7F

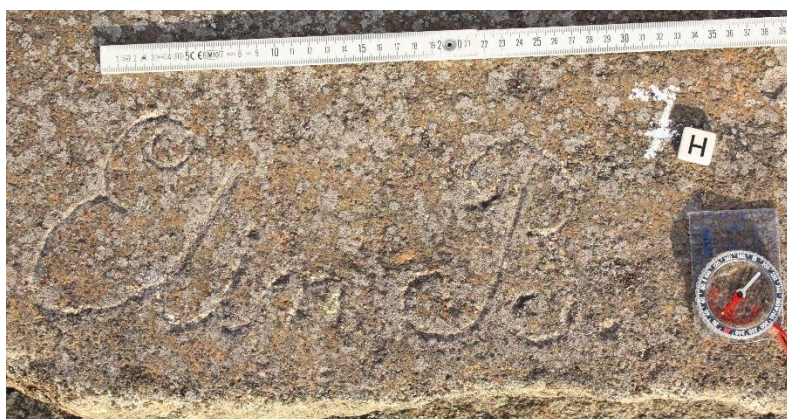
E.L. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 7G

EL. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 7H

Elin B. Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 7I

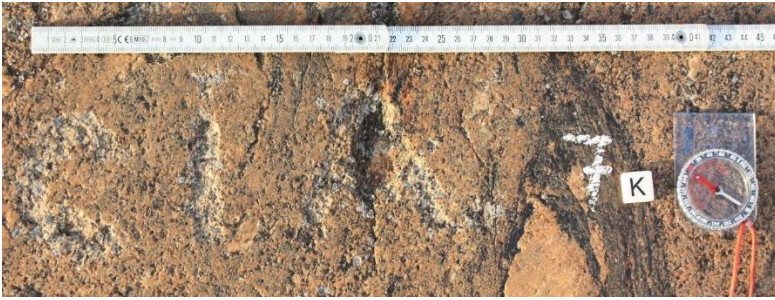
RUNAR PORKO. Kuvattu länsiluoteesta.

Kaiverrus 7J

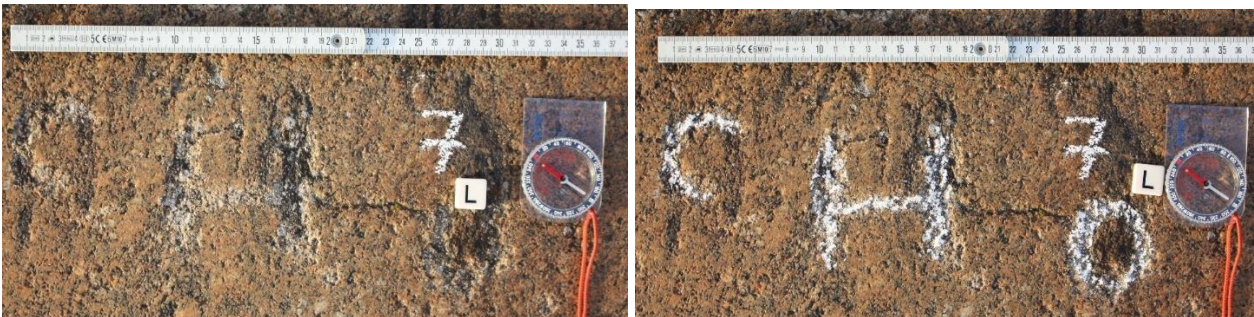
Mali, Linnea, Milla 190_(?). Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 7K

CIA. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 7L

CH O. Kuvattu lounaasta.

3.8. Alue 8

Alue 8 sisältää 10 kaiverrusta. Kaiverrukset sijaitsevat alueella säännöllisten välimatkojen päässä toisistaan.

Kaiverrus 8A

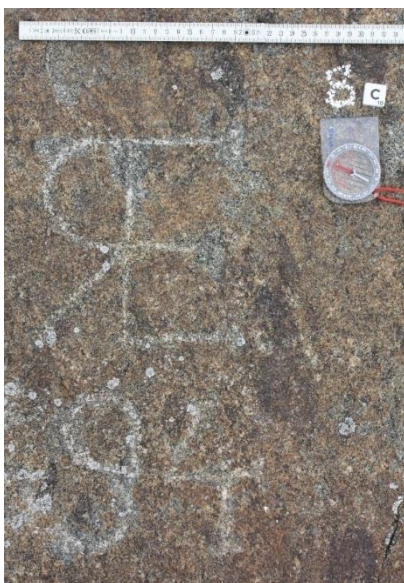
EK. Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 8B

NEEA EETU. Kuvattu pohjoisluoteesta.

Kaiverrus 8C

Æ 94. Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 8D

K H N. Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 8E

L. Slotte 1911/19_4. Kuvattu luoteesta.

Kaiverrus 8F

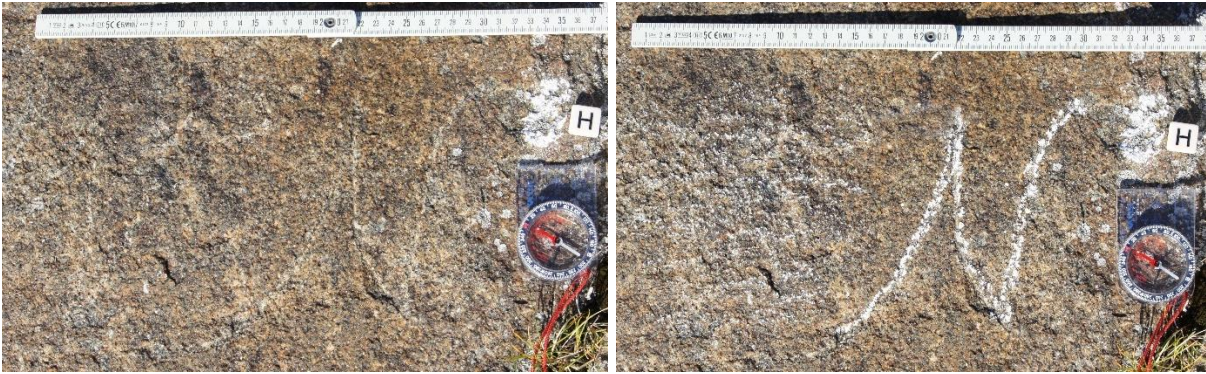
S A Rene (?). Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 8G

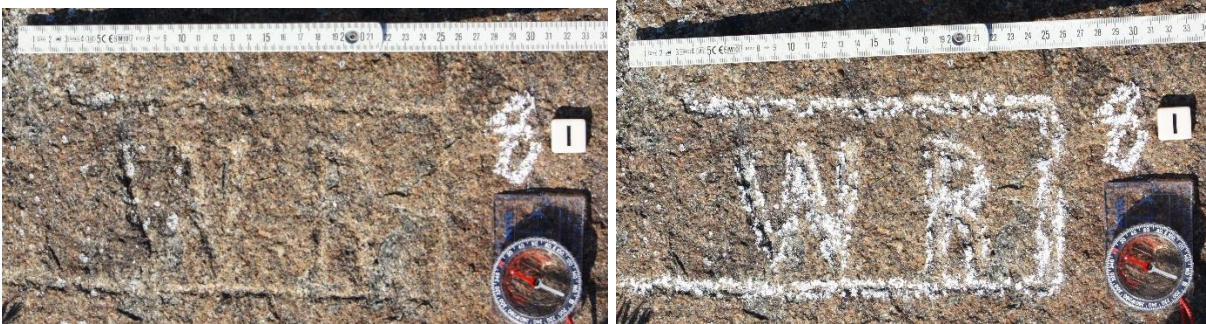
_____ *W.* Kuvattu idästä.

Kaiverrus 8H

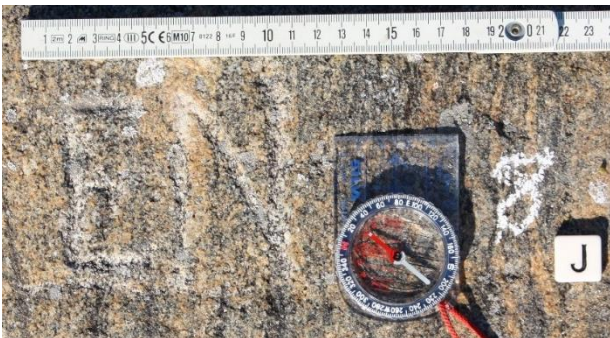
(jotain siinä edessä?) *N*. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 8I

WR, laatikko. Kuvattu länsiluonaasta.

Kaiverrus 8J

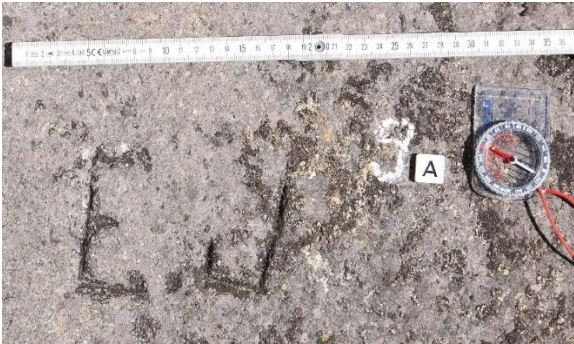

EN. Kuvattu lännestä.

3.9. Alue 9

Alue 9 sisältää 9 kaiverrusta. Kaiverrus 9H sijaitsee alueessa sen länteen menevän piikin päässä. Muut kaiverrukset sijaitsevat alueella säännöllisten välimatkojen päässä toisistaan.

Kaiverrus 9A

E. J. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 9B

ENI, ankkuri. Kuvattu kaakosta.

Kaiverrus 9C

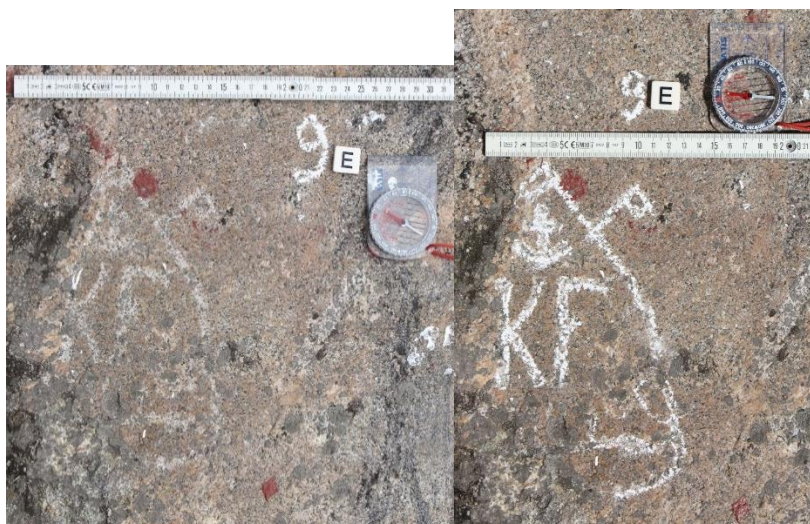
EWS 1901 (toinen veikkaus 1801?). Kuvattu länsilounaasta.

Kaiverrus 9D

CF -11, EM R, KM – 6AA (?), 1907, 4. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 9E

Ankkuri ja kaksi lippua (?), KF, jotain alapuolella. Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 9F

VN 1974 (? = 0 tai 3). Kuvattu lännestä.

Kaiverrus 9G

A.S. Kuvattu lounaasta.

Kaiverrus 9H

J Sⁿ 1893, ankkuri. Kuvattu idästä.

Kaiverrus 9I

E S. Kuvattu etelälounaasta.

3.10. Alue 10

Alue 10 sisältää 6 kaiverrusta. Kaiverrukset ovat aika hajaantuneita, jolloin alue näyttää tosi isolta. Kaiverrukset 10A ja B, samoin kaiverrukset 10C ja D, sijaitsevat hyvin lähellä toisiaan. Kaiverrukset 10E ja F sijaitsevat vastakkaisilla puolilla aluetta, muodostaen alueen kaksi piikkiä.

Kaiverrus 10A

$18 \frac{19}{5} 68 R:J^n M:S:J....$ Kuvattu idästä.

Kaiverrus 10B

TK. Kuvattu koillisesta.

Kaiverrus 10C

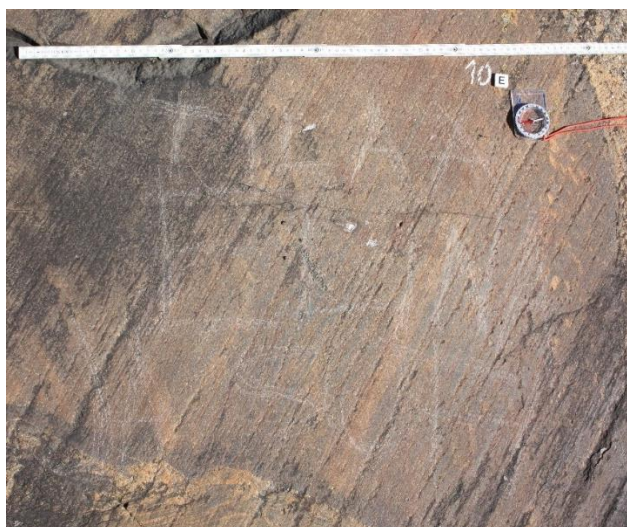
KATA SEPE 2012. Kuvattu länsiluoteesta.

Kaiverrus 10D

Koristeellinen kehys, *ILL*, *LE*. Kuvattu läsilounaasta.

Kaiverrus 10E

Tilaa Elina ja Sofia. Kuvattu idästä.

Kaiverrus 10F

OLS^E , O. ESAKSA 1889, AB S $\overset{M}{\text{---}}$ 1891. Kuvattu lännestä.

3.11. Alue 11

Alue 11 sisältää 2 kaiverrusta. Kaiverrukset 11A ja B sijaitsevat erikseen toisistaan. Alueella havaittiin kenttäpäivien aikana kolme kaiverrusta, joista yksi havaittiin vain kerran eikä sen jälkeen enää löytynyt. Kyseinen kaiverrus numeroimattomana tämän aluekuvauksen lopussa.

Kaiverrus 11A

IMS 1861, IS 1965. Kuvattu eteläkaakosta.

Kaiverrus 11B

Kipponen 1997 ja kolmio. Kuvattu eteläkoillinen.

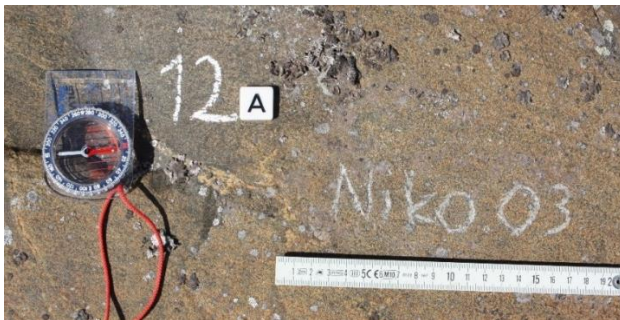

K H. Nähty vain kerran.

3.12. Alue 12

Alue 12 sisältää 4 kaiverrusta. Kaiverrukset sijaitsevat alueella erikseen toisistaan.

Kaiverrus 12A

Niko 03. Kuvattu idästä.

Kaiverrus 12B

26.6-65 *TR, E MF, MK*, sydän, 26.6-65. Kuvattu idästä.

Kaiverrus 12C

R.K. Kuvattu koillisesta.

Kaiverrus 12D

P P 14.6 64. Kuvattu pohjoislounaasta.

3.13. Alue 13

Alue 13 sisältää 1 kaiveruksen.

Kaiverrus 13A

JP/ tai P/ (?). Kuvattu lännestä.

4. Yhteenveto

Södra Trutklippanilta löytyi kaiverruksia yhteensä 119 kappaletta. Koska kaiverruksia oli paljon, kaiverrusten jaottelu eri alueisiin toimi hyvin ja helpotti kenttätöskentelyä. Alueiden rajaukset myös elivät kenttätöpäivien aikana uusien kaiverruksien löydyttyä. Vaikka inventoinnin aikana pystyin paikantamaan suuren määrän kaiverruksia, on hyvin mahdollista, että niitä on Trutklippanilla vielä lisää. Lähes jokaisena kenttäpäivänä, joita tuli yhteensä 8, paikansin uusia kaiverruksia. Kaiverruksien määrää voi laskentatavasta ja tulkinnasta riippuen vielä kasvattaa, sillä luku 118 kertoo siitä, kuinka monta numeroitua kaiverrusta tai kaiverrusryhmää kuvasin. Kaiverrusryhmien sisällä sijaitsee kohteesta riippuen 2-5 kaiverrusta, kuten yllä olevissa kohdekuvauksissa näkyy.

Suurin osa kaiverruksista esittävät erilaisia nimi tai nimikirjain yhdistelmiä usein yhdessä vuosiluvun ja jopa tarkan päivämäärän kanssa. Selkeiden vuosilukumerkintöjen perusteella nuorin kaiverrus on vuodelta 1839, jonka jälkeen suurin osa muista kaiverruksista 1800-luvulla ovat 60-luvulta. 1800-luvun kaiverruksia ja 1900-luvulle merkattuja kaiverruksia on suunnilleen yhtä paljon. 2000-luvun kaiverruksia on vuosilukumerkintöjen perusteella vain muutama.

Nimikirjaimien lisäksi esiintyy joitain symboleita ja kuvia, joista ankkurit ovat yleisimmät (mm. kaiverrukset 9H, 9E, 5H, 4V ja 4K). Muut kuviot tai symbolit ovat lehtipuun oksa (4R), alasin ja leka (5F), ihmisen kasvot (5AU), sydän (7C), risti (5AU), reki (4S), kaksi- ja kruunupäinen lintu (5N) sekä kaupan ja talouselämän tunnus Caduceus (3B). Lisäksi useassa kaiverruksessa on lisätty nimikirjaimien päätteeksi ikään kuin yläindeksiin kirjain ja sen alle kaksi viivaa (mm. kaiverrukset 5Ö, 5Å, 5Y, 3E ja 4F). Joukosta löytyi myös kaksi kaiverrusta, joissa oli kyrillistä kirjainta muistuttava kuvio (5Ä ja 8C). Joissakin kaiverruksissa oli myös selkeästi erottuvia käsialoja, jotka kaiverrusten kesken saattoi erota tai muistuttaa paljon toisiaan. Esimerkiksi kaiverrukset 4H, I ja J oli tehty identtistä käsialaa käyttäen.

Kaiverruksien tulkintaan tarvitsin usean merkinnän kohdalla näköaistin lisäksi myös tuntoaistia. Sormella jäljittelemällä kallion pinnassa olevia uurteita ja muotoja edesauttoi erottamaan kalliossa luonnostaan olevat epätasaisuudet kallioon kaiverretuista muodoista. Lisäksi 2012 tehtyjä jäljennöspiiirroksia katsomalla huomasin ainakin kaiverruksista 5N ja 4T yksityiskohtia, joita en aikaisemmin itse ollut laittanut merkille. Havainnointiin perustuvassa tulkinnassa toinen tai useampi silmäpari on ehdottomasti työtä edistävä asia.

Mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita tämän inventoinnin perusteella ovat mm. muiden Kokkolan saariston saarien kartoitus mahdollisista kaiverruksista. Esimerkiksi Raatihuoneen rakentamiseen liittyvät muut kivenhakkupaikat kuten Mariluoto (nyk. Palma ja Marjaluoto) voisi olla paikka, jossa kaiverruksia esiintyy. Toisaalta mahdollisia raatihuoneen rakennusurakkaan liittyviä kaiverruksia ei ehkä voi odottaa isoa määrää, kun vuosilukumerkintöjen perusteella Södra Trutklippanilla näitä on vain yksi kappale (5Y). Tämän inventoinnin tuloksista ja keräämästä tiedosta on myös löydettävissä jatkotutkimusaiheita. Selvittämällä Trutklippanin ja Kokkolan historiaa lisää on muun muassa mahdollista, että kaiverruksissa esiintyviä nimiä ja symboleita voi yhdistää saarella asuneisiin ja käyneisiin ihmisiin ja tapahtumiin. Lisäksi kaiverruksien sijaintia muuhun ympäristöön verrattuna voidaan analysoida erilaisia maisemateorioita käyttäen. Niin kuin Jouni Mustonen osuvasti kartoituskenttäpäivän aikana sanoi, liittyy jokaiseen kaiverrukseen jokin tarina, ja niitä on kyllä aika mielenkiintoista ajatella.

Lähdeluettelo

Linkit tarkistettu 17.7.2026

Kuvat

Kansikuva: Södra Trutklippan länneä kuvattuna kesällä 2026. Kuvaaja Sofie Berg (SB).

Kuva 1: Trutklippan alempi v.1920. Neristan-kokoelma. K.H.Renlundin museon valokuvakokoelmat.

Kuva 2: Kuva pohjoisesta katsoen. K.H.Renlundin museon valokuvakokoelmat.

Kuva 3: Trutklippans öfre fyr 1890. Uabb:809. Trutklippan Ylempi (Övre); loisto. U Muut asiakirjat. Ua Luotsi- ja majakkalaitoksen valokuvakokoelma. Uab Majakat ja merimerkit. Uabb Merimerkit. Luotsi- ja majakkalaitoksen arkisto. Kansallisarkisto.

Kuva 4: Uabb:754. Tuntematon paikkakunta; loiston korotus. U Muut asiakirjat. Ua Luotsi- ja majakkalaitoksen valokuvakokoelma. Uab Majakat ja merimerkit. Uabb Merimerkit. Luotsi- ja majakkalaitoksen arkisto. Kansallisarkisto.

Kuva 5: Ylempi linjataulu (ent. linjaloisto) kesällä 2026. Kuvaaja Sofie Berg (SB).

Kuva 6: Lilla- ja Södra Trutklippanin välissä oleva salmi 1930-luvulla. Neristan-kokoelma. K.H.Renlundin museon valokuvakokoelmat.

Kuva 7: Juhannuspäivä 1901. Neristan-kokoelm. K.H.Renlundin museon valokuvakokoelmat.

Alkuperäislähteet

Ba:3 Kalusto- ja arkistoluettelot, 1911-1917, 1919 (1911-1919). Tiedosto 7. B LUETTELOT. Ba Kalusto- ja arkistoluettelot. Kokkolan tullikamarin arkisto. Kansallisarkisto.

Bb:1 Henkilökunnan nimikirjat liitteineen (1893-1909). Tiedosto 5-6, 12-13. B LUETTELOT. Bb Nimikirjat. Kokkolan tullikamarin arkisto. Kansallisarkisto.

Carleby inlopp och hamn. Sjökarteverket, Hydrografiska kartor, Finlands kust från svenska gränsen till Sideby. SE/KrA/0515/B/A/025. Krigsarkivet, Riksarkivet.

Drätselkammarens i Gamlakarleby protokoll 5.6.1888, §4. C.c. 1 Drätselkammarens protokoll 1885-1899. Kokkolan kaupungin keskusarkisto.

Drätselkammarens i Gamlakarleby protokoll 2.6.1903, §5. C.c.5 Drätselkammarens i Gamlakarleby protokoll 1900-1905. Kokkolan kaupungin keskusarkisto.

Geographisk Charta öfver gamle Carleby Stads Hamn och Segelled, n. 1750. Kaupunkikartat (kokoelma). Iha* Kokkolan kartat. Kokkola Iha* 4/- -. Geografisk Charta öfver gamle Carlebys Stads Hamn och Segelled. Kansallisarkisto.

Ha:4. Raatihuoneen rakentamista koskevat asiakirjat (1836-1842), asiakirjat nro 48-49, 2.10.1841, nro 42, 24.4.1838, nro 72, 27.1.1839 ja 2.2.1839. Ha Kaupunkia koskevat asiakirjat. H SISÄLLÖN MUKAAN JÄRJESTETYT ASIAKIRJAT. Kokkolan raastuvanoikeuden arkisto (VMA). Kansallisarkisto.

Huvila 5 muut saaret. Eero Huiman Kokkola -tiedosto. K.H.Renlundin museo.

J.K Krank 1886. Karta öfver Gamlakarleby stads enskilda fiskevatten i Pedersöre härad och Wasa län. Upprättas enligt vederbörligt förordnande år 1883 af A.H. Gässberg. Rätteligen renoverad år 1886 af J.K. Krank, kommissionslandtmätare. Första & Tredje delen. K.H.Renlundin museon karttakokoelma.

Jonas Cajanus 1763. Geographisk Charta öfwer Gamla Carleby stads hamn och segelled, belägen uti österbotns höfdingedöme, och Uhleoborgs södra____, afmåt enligt Wälborne Herr Lagman och Vs Landshöfdingen Joh:N:Matthessi respective ordres, under den 12 martii, år 1763 af Jonas Cajanus. Ex:Ord: Landtmätare. K.H.Renlundin museon karttakokoelma.

Jon: Cajanus 1783. Transport Charta öfver Gamle-Carleby stads hamn och segelleer upprättad år 1763 och med nya uplysningar renoverad år 1783 af Jon:Cajanus E:Ord: Landtmätare. Sjökarteverket, Hydrografiska kartor, Finlands kust från svenska gränsen till Sideby SE/KrA/0515/B/A/024. Krigsarkivet, Riksarkivet.

Klint 1833. Karta öfver Botten Wiken författad år 1833 af Gustaf Klint. Ånyo utgifven af Kongl. Svenska Sjökartekontoret 1849. Rättad till 1858. K.H.Renlundin museon karttakokoelma.

Kokkolan kaupunginhallituksen pöytäkirja 3.10.1951, §935. C.c. 18 Kokkolan kaupunginhallituksen pöytäkirjat 1951. Kokkolan kaupungin keskusarkisto.

Kokkola Trutklippan kalliokaiverrusten jäljennöksiä, 2012. K.H.Renlundin museon kenttättyöaineisto.

Kper Y/05658. Sven Slotte. Gamlakarleby 1974. Nauhoittaja: Kaarina Bergman. Kulttuuri- ja tutkimusarkisto, Tampereen yliopisto.

Kuvia Trullögrundin kalliokaiverruksista. K.H.Renlundin museon historiallinen asiakirjakokoelma.

K.W.G. *Kring "affären" vid Halkokari*. Österbottningen, 15.09.1934, nro 105, s. 1
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1894812?page=1>. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.

Raatihuoneen tiliasiakirjat. Asiakirjat nro/pvm: 1/6.6.1838, nro.3/ 26.1.39, nro.26 / 27.4.1839, nro.24 / 20.4.1839, nro. 21 /25.5. 1839, nro.20/ 13.4.1839, nro.19/ 6.4.1839, nro.17/ 28.3.1839, nro.15/ 16.3.1839, nro.14/ 22.3.1839, nro.13/ 9.3.1839, nro.12/ 2.3.1839, nro.11/ 23.2.1839, nro.10/ 16.2.1839, nro.8 / 9.2.1839, nro.5 / 2.2.1839, nro. 3 / 11.8.1838, nro.38/ 29.10- 17.11.1838, nro.36 / 10.11.1838, nro.30 / 27.10.1838, nro.29 / 25.10.1838, nro.26 / 13.10 1838, kuittaus 22.6.1836. Donnerin asiakirjakokoelma. K.H.Renlundin museo.

Rådhus Byggnaden Debet. Asiakirja nro. 42, 14.11.1838. Donner aineisto, mappi 11. Kokkolan kotiseutuarkisto.

Stadsfullmäktiges protokoll 16.11.1906, §10. C.a 5 Stadsfullmäktiges protokoll 1906-1907. Kokkolan kaupungin keskusarkisto.

Utrag af Magistratens i Gamlakarleby stad protokoll 4.5.1870, §94. Cb:1 Stadsfullmäktiges memorialprotokoll och särskilda allegater 1870-1898. Kokkolan kaupungin keskusarkisto.

Walter Wiklund. *Gamla hamnen - minnenas hemvist*. Österbottningen, 18.07.1959, nro 161, s. 3
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2705691?page=3>
Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.

Nettisivut

Kokkolan kupunginkartta. Kokkolan karttapalvelu. <https://kokkola.asiointi.fi/IMS/fi/Map>

Taide ja muistomerkit. Kulttuuriympäristön palveluikkuna Kyppi.fi. Museovirasto.
[Kulttuuriympäristön palveluikkuna](#)

Tankarin ja Trutklippanin majakka- ja luotsiyhdyskunnat. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. www.rky.fi :
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2922

Kirjallisuus

Geust, Evald 2021: *Långfälan : och andra berättelser om säljakt = Pitkät hylkeenpyyntimatkat : sekä muita kertomuksia hylkeenpyynnistä*. suom. Taina Vanharanta. OSK Lumimuutos.

Granholm, Ole 2015: Port of Kokkola. OY M. Rauanheimo AB, since 1884. Vaasa: Oy Fram Ab, 55-56.

Itäpalo, Jaana & Hans-Peter Schulz 2021: *Tankarin ranta-asemakaavan arkeologinen inventointi*. Tankarin ranta-asemakaava 2021. Keski-Pohjanmaan Arkeologia Palvelu.

Laurell Seppo 2009: *Valo merellä - Ljuset till havs. Suomen majakat 1753-1906. Finlands fyrar*. Porvoo: John Nurmisen Säätiö. John Nurminens Stiftelse, 293–296.

Möller, Sylvi & Axel Mickwitz 1984: *Kokkolan kaupungin historia 1-2. osa 1*. Kokkola: Kokkolan kaupunki, 123-124.

Möller, Sylvi 1970: *Kokkolan kaupungin historia 3. osa. Ajanjakso 1808-1878*. Kokkola: Kokkolan kaupunki, 49, 137, 146-147, 321, 389.

Raike, Eeva 2025: ”Historialliset ja modernit kalliohakkaukset historian lähteinä ja osana kulttuuriympäristöä.” *Muinaistutkija* 42 (1), 20-22.

Tuomi-Nikula, Outi 1982: *Keskipohjalaisen kalastajan vuosi: Keski-Pohjanmaan suomenkielisen rannikon ammattimaisen kalastuksen ja hylkeenpyynnin muuttuminen 1800- ja 1900-luvulla = Der Jahreslauf des mittelostbottnischen Fischers : Veränderungen im gewerbsmässigen Fisch- und Robbenfang an der finnischsprachigen Küste Mittelostbottniens im 19. und 20. Jahrhundert*. Suomen muinaismuistoyhdistys.

Westerdahl Christer 2020: ”Sjömannens gästbok-ristningar vid hamnar och andra replipunkter för sjöfarten”. Teoksessa *Spår från det förflutna. Bottnisk kontakt XX*. Karleby: K.H.Renlunds museum publikationer 9, 111, 134.

Åström, Bernhard & Christina Frilund 2002: *Karleby sockens historia III*. Karleby: Karleby stad, 117-118.